

Sosiaaliturvatietoa Oulun yliopistollisen sairaalan lastenpsykiatrian perheille 2023

Tämä opas sisältää laajasti tietoa sosiaaliturvaan ja -palveluihin liittyvistä asioista. Tiedot voivat kuitenkin muuttua oppaan tietojen päivittämisen välillä.

Tekijöinä OYS:n lastenpsykiatrian poliklinikan ja osastojen sosiaalityöntekijät:
Luukas Anne, Salmela Raili, Laine Salla, Alapukki Leena ja Kauppi Aino
Opas on päivitetty 1/2023

Sisällys

1	Sairaanhoitoon liittyvät maksut ja potilaan oikeudet.....	4
1.1	Potilasmaksut	4
1.2	Potilaan oikeudet.....	4
1.3	Mahdollisuus valita hoitopaikkansa kiireettömässä sairaanhoidossa	5
2	Kelan etuudet	5
2.1	Matkakorvaukset.....	5
2.1.1	Taksimatkan suorakorvaus.....	6
2.1.2	Vakiotaksi	6
2.1.3	Matkakorvausten hakeminen	6
2.2	Yöpymisraha.....	7
2.3	Lääkekorvaukset	7
2.4	Erityishoitoraha.....	7
2.5	Alle 16-vuotiaan vammaistuki	9
2.6	EU:n vammaiskortti	9
2.7	Lastenhoidon tuet	9
2.7.1	Kotihoidon tuki	10
2.7.2	Yksityisen hoidon tuki	10
2.7.3	Joustava hoitoraha.....	10
2.7.4	Osittainen hoitoraha.....	10
2.8	Lapsen asuessa toisen vanhemman luona	10
2.8.1	Yksinhuoltajakorotus lapsilisään	11
2.8.2	Elatustuki.....	11
2.8.3	Perhe-eläke	11
2.8.4	Lapseneläke.....	11
3	Sosiaali- ja perhepalvelut	12
3.1	Sosiaalitoimen perhepalvelut.....	12
3.1.1	Lapsiperheiden kotipalvelu	12
3.1.2	Perhetyö.....	13
3.1.3	Kasvatus- ja perheneuvonta	13
3.1.4	Perheasioiden sovittelu	14
3.1.5	Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta.....	14
3.1.6	Tukihenkilöt ja -perheet	14
3.1.7	Vertaisryhmätoiminta	15
3.1.8	Lomanviettopalvelut ja tuki lomanvieron järjestämiseen	15
3.2	Lastensuojelun palvelut	15
3.3	Asumispalvelut	16
3.4	Toimeentulotuki	16
3.5	Erityisryhmien palveluohjaus	16
3.6	Omaishoidon tuki	16
4	Lasten kuntoutus	17
4.1	Kuntoutus- ja palvelusuunnitelma	17
4.1.1	Kuntoutussuunnitelma terveydenhuollossa.....	17
4.1.2	Palvelusuunnitelma sosiaalitoimessa	17
4.2	Lääkinnällinen kuntoutus.....	17
4.2.1	Hyvinvointialueen järjestämä lääkinnällinen kuntoutus	17
4.2.2	Kela ja lääkinnällinen kuntoutus.....	18
4.2.3	Kelan vaativa lääkinnällinen kuntoutus	18

4.2.4	Kelan kuntoutusten hakeminen	19
4.3	Sosiaalinen kuntoutus.....	19
4.4	Kasvatuksellinen kuntoutus	19
4.5	Kuntoutuksen apuvälineet ja hoitotarvikkeet.....	19
5	Muuta hyödyllistä tietoa.....	20
5.1	Lastenhoito	20
5.1.1	Varhaiskasvatus	20
5.1.2	Esiopetus	20
5.1.3	Iltapäivätoiminta.....	20
5.1.4	Kerhot	21
5.2	Opetustoimen tarjoama tuki psyykkiseen hyvinvointiin ja koulunkäyntiin.....	21
5.3	Päihde- ja mielenterveyspalvelut.....	21
5.3.1	Päihdetyö	21
5.3.2	Mielenterveyspalvelut	22
5.3.3	Sosiaali- ja kriisipäivystys.....	22
5.4	Lisätietoa	23
5.4.1	Sosiaaliturva ja talous.....	23
5.4.2	Liikkumisesteisen pysäköintitunnus	23
5.4.3	Tukea vanhemmuuteen	23
5.4.4	Perhehoitajuus/sijaisvanhemmuus	24
5.4.5	Mielenterveys.....	24
5.4.6	Omaishoitajuus.....	24
5.4.7	Päihteet	24
5.4.8	Muita.....	24
6	Yhteystiedot	26

1 Sairaanhoidoon liittyvät maksut ja potilaan oikeudet

1.1 Potilasmaksut

- Alle 18-vuotiaalta potilasmaksu peritään enintään 7 vuorokaudelta kalenterivuodessa, mukaan lukien myös muu kuin Oulun yliopistollisessa sairaalassa saatu vuodeosastohoito. Lyhytaikainen laitoshoidon maksu psykiatrian toimintayksikössä on 22,80 €/hoitopäivä (159,60 €/kalenterivuosi).
- Maksua ei peritä niiltä täysiltä vuorokausilta, jolloin potilas on hoitojakson aikana poissa laitoksesta esim. loman takia.
- Lastenpsykiatrian päiväsairalan ylläpitomaksu on 22,80 €/päivä ja se peritään 7 päivältä kalenterivuodessa. Maksu ei kerrytä maksukattoa.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon maksukatto on 692 €/kalenterivuosi, jota kertyy julkisen terveydenhoidon maksuista.
 - o Perheen alle 18-vuotiaat lapset kerryttävät huoltajan maksukattoa.
 - o Maksukattoa kerryttäviä maksuja ovat: lyhytaikaisen laitoshoidon hoitopäivämaksu, yö- ja päivähoidomaksu, kuntoutushoitomaksu, päiväkirurgiamaksu, poliklinikkakäyntimaksu, sarjahoitomaksu, käyntimaksut ja vuosimaksu terveystieteiden keskuksen luona sekä yksilökohtainen fysioterapia sairaalassa tai terveystieteiden keskuksessa.
 - o Maksukaton ylittymisen ja vapaakortin saamiseksi tulee esittää alkuperäiset tositteet suoritetuista laskuista.
 - o Vapaakortti haetaan siitä laitoksesta, jossa maksukatto täyttyy. Maksukaton täyttyttyä otetaan yhteys terveystieteiden keskuksen/sairalan potilaslaskutukseen. Maksukaton tullessa täyteen Oulun yliopistollisessa sairaalassa seurantakorttien ja tositteiden lähetysosoite on: OYS / Maksukattoasiat, PL 10, 90029 OYS, puh. 08 315 5779 tai oys.maksukatto@pohde.fi
- Laskujen maksamista koskevista asioista yhteyttä voi ottaa OYS:n potilas- ja kuntamaksuosi-
kseen: 08 315 5779 tai potilasmaksut@ppshp.fi.
 - o Apua voi tietyin edellytyksin saada myös Kelan toimeentulotukena tai kunnan sosiaalitoimesta (ks. 3/ 3.3 Toimeentulotuki) tai seurakuntien diakoniatyön kautta.
 - o Lisäksi apua voi tiedustella kunnan velkaneuvonnasta.
- Verotuksessa veronmaksukykyyn alentumisvähennys
 - o Veronmaksukykyyn alentumisvähennys voidaan anoa, jos perheen sairaudenhoitokulut ovat vähintään 700 €/vuosi ja vähintään 10 % verovelvollisen ansio- ja pääomatulojen yhteismäärästä. Harkinnanvaraista vähennystä on mahdollista anoa veroilmoituksen täytön yhteydessä.

Lisää tietoa maksuista ja maksukaton kerryttämisestä löytyy OYS:n Internet-sivuilta:

<https://oys.fi/asiakkaille/potilaan-opas/potilasmaksut-ja-maksaminen/>

Maksuihin liittyen kannattaa tarkistaa mahdollisten vapaaehtoisten vakuutusten korvaavuus mm. hoito- ja lääkekustannusten osalta.

1.2 Potilaan oikeudet

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista sisältää muun muassa, että potilaalla on oikeus saada riittävät tiedot omaan hoitoonsa liittyvissä asioissa. Lisäksi hänellä on oikeus tehdä omaa hoitoa koskevia päätöksiä. Potilaan asiakirjoissa olevia tietoja ei saa luovuttaa ilman hänen suostumustaan ulkopuolisille eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta. Hoitoonsa tai kohteluunsa tyytymätön potilas voi tehdä muistutuksen hoitavan yksikön vastaavalle johtajalle, tai kantelun valvovalle viranomaiselle (aluehallintovirasto). Terveydenhuollon toimintayksiköissä on potilasasiamies, jonka tehtävänä on antaa tietoa, ohjausta ja neuvontaa potilaalle hänen oikeuksiensa edistämiseksi. OYS:n, Konstin ja Nordlabin potilasasiamiehenä toimii Kati Koivunen puh. 040 762 6285.

Lääkevahinkovakuutuksesta on mahdollista hakea korvausta lääkkeiden aiheuttamista vammoista tai sairauksista.

Lisää tietoa potilaan oikeuksista löytyy esimerkiksi: <https://stm.fi/asiakkaan-potilaan-oikeudet>.

1.3 Mahdollisuus valita hoitopaikkansa kiireettömässä sairaanhoidossa

[Terveystieteidenhuolto \(30.12.2010/1326\)](#) on säädetty kiireettömään hoitoon pääsystä mm. seuraavaa:

- Perusterveydenhuolto: Asiakkaalla on mahdollista valita hoitopaikkansa koko maan terveysasemista.
- Erikoissairaanhoito: Asiakkaalla on oikeus valita hoitopaikkansa koko maan kunnallisista erikoissairaanhoidon yksiköistä yhteistyössä lähetteen antavan lääkärin kanssa.
- Toisella paikkakunnalla väliaikaisen asumisen tai oleskelun aikana on mahdollisuus käyttää hoitosuunnitelmansa mukaisen hoidon toteuttamisen terveyskeskusta tai erikoissairaanhoidon yksikköä koko maassa.

2 Kelan etuudet

Seuraavassa on esitelty tiivistetysti lastenpsykiatriaan keskeisimmin liittyviä, useimmin kysyttyjä Kelan etuuksia ja palveluita. Jos et löydä etsimääsi etuutta tai palvelua tästä oppaasta tai haluaisit lisää tietoa jostain tässä esittelystä etuudesta tai palvelusta, voi Kelan etuuksista lukea lisää muun muassa Kelan Internet-sivuilla (<https://kela.fi>), josta seuraavat tiedot on poimittu.

Kelan etuuksia ja palveluita haetaan erillisillä hakulomakkeilla. Lomakkeet voi täyttää sähköisesti. Lasta koskevia hakemuksia ei voi toimittaa Kelalle sähköisesti, vaan täytetyt paperiset lomakkeet postitetaan osoitteeseen Kela, PL 10, 00056 KELA tai ne toimitetaan Kelan paikallistoimistoon. Hakemusta tehdessä tulee tarkistaa mitä liitteitä sen ratkaisemiseksi vaaditaan. Hakemuksen täyttämiseksi voi kysyä apua esimerkiksi sairaalan poliklinikan tai osaston sosiaalityöntekijältä.

- Muuttuneista olosuhteista tulee ilmoittaa viipymättä Kelalle, sillä ne voivat vaikuttaa myönnettyyn etuuteen.
- Kela voi periä liikaa myönnettyä etuutta takaisin.
- Kelalla on myös mahdollisuus tarkistaa etuudesta tai palvelusta tekemänsä päätökset ja oikaista ne, mikäli ne havaitaan virheellisiksi.
- Jos Kelan mielestä päätöstä ei voida oikaista halutulla tavalla, lähettää Kela valituksen edelleen sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan, jonka päätöksestä puolestaan voi valittaa valitusoikeuteen.

Kelan etuudet maksetaan aina lapsen huoltajalle, mutta huoltajan suostumuksella ne voidaan maksaa myös lapselle.

2.1 Matkakorvaukset

- Kela [korvaa matkat](#) julkiseen tai kela-korvattavaan yksityiseen terveydenhuoltoon sairauden, raskauden tai synnytyksen vuoksi tai matkat Kelan tai julkisen terveydenhuollon järjestämään kuntoutukseen, kun kustannukset yhteen suuntaan ylittävät omavastuun.
- Matkat korvataan pääsääntöisesti halvimman käytettävissä olevan matkustustavan (linja-auto tai juna) mukaan.
- Jos olet valinnut hoitopaikan valinnan vapauden perusteella, saat tehdystä matkasta korvausta enintään niiden kustannusten mukaan, jotka aiheutuisivat vakinaisesta kotiosoitteestasi tehdystä matkasta oman kunnan pääterveysasemalle tai lähimpään yliopistosairaalaan.
- Jos terveydenhuollossa katsotaan, että potilas ei voi terveydentilansa tai puutteellisten liikenneolosuhteiden vuoksi käyttää yleisiä kulkuneuvoja, voi korvausta saada esimerkiksi oman auton tai taksin käytöstä.
- Matkakorvausten omavastuut 1.1.2023 lukien:
 - o Yhdensuuntaisen matkan omavastuu 25,00 €.
 - o Oman tai toisen omistaman auton käytöstä kilometrikorvaus on 0,33 €/km omavastuun ylittävältä osalta. Kun matka yhteen suuntaan on alle 100 kilometriä, todistusta oman auton käytöstä ei tarvita. Yli 100 km matkalle korvauksen hakemista varten tarvitaan terveydenhuollon antama todistus (Todistus matkakorvausta varten SV67) siitä, että sinulla on oikeus oman auton käyttöön.

Vuotuinen omavastuu (nk. matkakatto) on 300,00 €. Vuotuisen omavastuuosuuden täyttymisen jälkeen matkat korvataan tarpeellisten kustannusten osalta kokonaan:

- myös alle omavastuun olevat matkakustannukset kerryttävät vuotuista matkakattoa
- Kela seuraa vuosiomavastuun täyttymistä. Vuosiomavastuun täyttymisen jälkeenkin tarvitaan todistus (SV 67) siitä, että on oikeus käyttää taksia.
- Jos osasto suljetaan viikonlopuksi, on potilaalla oikeus matkakorvaukseen, vaikka häntä ei kirjoiteta ulos sairaalasta. Tällöin hoitoyksikön kirjoittamasta todistuksesta tulee käydä ilmi, että osasto on suljettu viikonlopun ajaksi.

2.1.1 Taksimatkan suorakorvaus

Kun tekee matkan terveydenhuollon yksikköön tai kuntoutukseen ja on sairauden vuoksi oikeus Kelan korvaukseen taksimatkasta, tilataan matka alueellisesta tilausnumerosta. Tätä varten tarvitaan terveydenhuoltoyksiköstä todistus SV67. Matkakorvauksen saa heti taksissa ja matkasta maksetaan enintään 25 € omavastuu yhdensuuntaisesta matkasta. Ennen matkan aloittamista näytetään Kela-kortti. Huom. Jos taksi tilataan muulla tavoin, Kela ei korvaa taksimatkaa.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella (Pohde) Kelan korvaamat taksimatkot tilataan Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan alueella Pohjois-Suomen Taksi Oy:ltä (Otaxi Kelataksi) p. 0800 93 377 (ruotsinkielinen nro: 0800 93 311) tai Tampereen Aluetaksi Oy:ltä p. 0800 415 720 (ruotsinkielinen nro: 0800 415 730) ja Kainuun alueella Kainuun Taksivälitys Oy:ltä (KORPITAXI) p. 0800 93 399 tai Menevä Oy:ltä p. 0800 02 189 ja Lapin alueella Taksi Helsinki Oy:ltä p. 0800 414 610 tai Suomen Lähilogistiikka Oy:ltä (LähiKyyti) p. 0800 051 54

2.1.2 Vakiotaksi

Tietyillä asiakasryhmillä on oikeus käyttää Kelan suorakorvausmatkoilla tuttua taksinkuljettajaa, vakiotaksia. Oikeus vakiotaksiin voidaan myöntää, kun terveydenhuolto on antanut pitkäaikaisen todistuksen oikeudesta taksin käyttöön (SV67). Kela antaa kirjallisen päätöksen oikeudesta vakiotaksiin.

Vakiotaksin käyttöoikeus on

- alle 16-vuotiaalla lapsella, joka käy säännöllisesti hoidossa tai kuntoutuksessa ja matkustaa yksin.
- Kela voi myöntää oikeuden vakiotaksiin myös yksilöllisen harkinnan perusteella.
- alle 16-vuotiaan yksinmatkustavan lapsen ja vaikeasti sairaan lapsen kuljetukseen ei oteta muita asiakkaita, ellei huoltaja anna siihen erikseen lupaa.
- Kun haluat selvittää, voisiko sinulla olla oikeus vakiotaksin käyttöön, soita Kelan palvelunumeroon 020 692 204.

2.1.3 Matkakorvausten hakeminen

- Lapsen terveydenhuoltoon liittyviä matkoja ei voi hakea verkossa, vaan ne haetaan matkakorvaushakemuslomakkeella (SV 4) potilaan henkilö- ja matkatiedoilla. Hakemus liitteineen postitetaan tai viedään Kelalle. Matkakustannuksista ja todistuksista kelpaa kopio liitteeksi, mutta alkuperäiset pitää säilyttää varalta korvauspäätöksen saamiseen asti.
- Korvausta on haettava 6 kuukauden kuluessa maksun suorittamisesta tai matkan tekemisestä.
- Julkisilla kulkuneuvoilla tai omalla autolla tehdyistä matkoista haetaan korvaus jälkikäteen Kelalta.
- Taksimatkoihin saa korvauksen jo taksissa, kun matka tilataan alueellisesta tilausnumerosta. Taksimatkasta ei saa jälkikäteen korvausta Kelalta.
- Saattajan matkasta saa korvauksen siltä osalta matkaa, jonka asiakas ja hänen saattajansa matkustivat yhdessä. Saattajan yksin tekemä matka korvataan vain silloin, kun se alkaa asiakkaan koti-osoitteesta tai päättyy sinne. Tällainen on esimerkiksi tilanne, jossa asiakas jää hoitoon ja saattaja matkustaa takaisin yksin. Saattajan matkakulut korvataan, kun hoitohenkilökunta on katsonut, että asiakkaan terveydentila edellyttää saattajaa.
- Perheenjäsenen matka voidaan korvata, jos hoitava lääkäri toteaa perheenjäsenen hoitoon osallistumisen välttämättömäksi. Perheenjäsenen hoitoon osallistuminen pitää aina perustella lääkärin-

lausunnolla tai lääkärin allekirjoittamalla todistuksella (Todistus matkakorvausta varten, SV 67). Saattajan ja perheenjäsenen matkakustannuksista haetaan korvausta potilaan henkilö- ja matkatiedoilla.

2.2 Yöpymisraha

Kela voi korvata yöpymisestä aiheutuvia kustannuksia (yöpymisraha), kun yöpyminen on ollut tarpeellinen esimerkiksi hoitoon tai kuntoutukseen ehtimiseksi tai toistuvien päivittäisten matkojen välttämiseksi:

- yöpymiskorvausta maksetaan enintään 20,18 € vuorokaudessa
- yöpymiskorvausta haetaan 6 kuukauden kuluessa yöpymisestä matkakorvaushakemuksen (SV4) yhteydessä. Säilytä kuitti kustannuksista itselläsi kuuden kuukauden ajan, sillä sitä voidaan pyytää tarvittaessa.

Esimerkiksi OYS:ssa on potilaskoti, jossa voi tarvittaessa yöpyä.

- OYS:n potilaskodin yöpymismaksu on 37,70 €/vrk, 4 - 16-vuotiailta 20,60 €/vrk ja alle 4-vuotiailta maksuton.
- Varaaminen potilaskodin hoitajalta p. (08) 315 3220, ma-to klo 8.00-16.00, pe klo 8.00-14.00.
- Viikonloppuisin ja silloin kun potilaskodin hoitaja ei ole paikalla, varaaminen tehdään OYS:n infosta p. (08) 315 3106, ma-pe klo 7.00-16.300, la suljettu, su klo 12.00-16.00.

Lisää tietoa OYS:n potilaskodista:

<https://oys.fi/asiakkaille/potilaan-opas/potilaskoti/>

2.3 Lääkekorvaukset

Korvausta ostetuista lääkkeistä voi saada sen jälkeen, kun lääkekattoa kerryttävä alkuomavastuu 50 € kalenterivuodessa on täyttynyt. Lapsilta ei alkuomavastuuta peritä.

- Kela-korvattavien lääkkeiden peruskorvaus on 40 % lääkärin määräämän lääkkeen hinnasta.
- Lääkkeiden erityiskorvattavuutta haetaan toimittamalla Kelaan lääkärin kirjoittama B-lausunto, jonka perusteella Kela ratkaisee korvausoikeuden. Erillistä hakemusta ei tarvita.
 - o Alempi erityiskorvaus on 65 % lääkärin määräämän lääkkeen hinnasta.
 - o Ylempi erityiskorvaus on 100 % lääkärin määräämän lääkkeen hinnasta, jolloin asiakas maksaa kuitenkin 4,50 euron omavastuun jokaisesta ostamastaan lääkkeestä.
 - o Erityiskorvaus lääkkeestä voidaan maksaa siitä päivästä alkaen, kun lääkärinlausunto on saapunut Kelaan.
 - o Korvausta on haettava 6 kuukauden kuluessa lääkkeen ostopäivästä.

Lääkkeiden vuosiomavastuu eli lääkekatto on korvattujen lääkekustannusten vuosittainen yläraja, jonka ylittymisen jälkeen on oikeus lisäkorvaukseen. Vuonna 2023 lääkekatto on 592,16 € ja sen täyttymisen jälkeen peritään 2,50 € omavastuu jokaisesta ostetusta lääkkeestä.

Lisää tietoa lääkkeiden hinnoista ja korvattavuudesta saa Kelan Internet-sivuilla olevasta Lääkehakupalvelusta: <https://www.kela.fi/laakkeet-korvattavuus>

2.4 Erytishoitoraha

Erytishoitoraha voidaan myöntää ansionmenetyksen korvauksena alle 16-vuotiaan lapsen huoltajalle, joka on tilapäisesti estynyt tekemästä työtään, koska hänen on osallistuttava lapsensa hoitoon tai kuntoutukseen. Voidaan myöntää biologisen, adoptoidun, avio- tai avopuolison tai muun lapsen hoitoon ja kuntoutukseen, jos tosiasiallisesti hoitaa lasta huoltajan tavoin.

Erytishoitorahaa voi saada, kun lapsen huoltaja

- osallistuu alle 7-vuotiaan lapsen sairaala- tai poliklinikkahoitoon
- osallistuu 7-15-vuotiaan vaikeasti sairaan lapsen sairaala- tai poliklinikkahoitoon
- osallistuu 0-15-vuotiaan lapsen kuntoutukseen (D-todistuksen lisäksi käy myös muu selvitys kuntoutuksesta)

- hoitaa kotona alle 16-vuotiaasta vaikeasti sairasta lasta ja kotihoito liittyy lapsen sairaalahoittoon tai sairaalan poliklinikkahoittoon
- on varalla lapsen vaikeaan sairauteen liittyvän koulu- tai päivähoitokokeilun ajan.

Erytishoitorahaa ei voi saada yhtä aikaa työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen, erityisäitiys-, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahojen tai sairauspäivärahan kanssa. Erytishoitorahan saamista eivät estä esimerkiksi omaishoidontuen hoitopalkkio, perhehoitajan palkkio tai kotihoidontuki.

Kotihoidon ja 7–15-vuotiaan sairaala- ja poliklinikkahoidon ajalta erityishoitorahan myöntäminen edellyttää, että lapsen sairaus on nopeasti kehittyvää tai vaativassa hoidollisessa vaiheessa. Vaikeita sairauksia ovat:

- leukemia tai muu pahanlaatuinen kasvain
- vaikea sydänvika/ tapaturma/ palovamma
- vaikeasti tasapainotettava diabetes ja diabeteksen hoidon aloitusvaihe
- vaikea mielenterveyden häiriö
- vaikea kehitysvamma, keuhkoastma tai nivelreuma
- muu edellä mainittuihin sairauksiin vaikeusasteeltaan verrattava sairaus tai vamma.

Esimerkkinä lasten psykiatriset sairaudet:

Lasten ja nuorten psyykkisiä sairauksia ovat esim. erilaiset tunne-elämän häiriöt, tarkkaavaisuus-, käytös- ja syömishäiriöt sekä masennus. Erytishoitorahaa voidaan myöntää:

- kun vanhemman osallistuminen lapsen sairaalahoittoon tai siihen rinnastettavaan hoitoon tai hoitoneuvotteluun (esim. polikliininen- tai osastotutkimusjakso/kriisijakso/lyhytarviojakso/hoitojakso, lastenpsykiatrian osastojen perhepäivät) on lääketieteellisesti perusteltua
- kun akuutisti oireileva lapsi odottaa sairaalan osastopaikkaa (edellyttää tietoa osastohoidon alkamisen ajankohdasta sekä avohoidon aikaisista hoidollisista toimenpiteistä)
- kun osastohoito päättyy ja lapsen selviytyminen avohoidossa on epävarmaa
- kun sairaus edellyttää vanhemman valvontaa ja lapsella on esim. epävakaa tilanteessa oleva syömishäiriö, akuutti itsetuhoisuus, vaikea neuropsykiatrinen oireilu.

Erytishoitorahan määrä ja maksaminen

- Erytishoitoraha määräytyy vuositulon perusteella ja on veronalaista tuloa. Parhaiten arvioit erityishoitorahan määrän laskurilla: www.kela.fi/erityishoitoraha_maara-ja-maksaminen.
- Erytishoitorahassa ei ole omavastuu-aikaa ja se maksetaan arkipäiviltä pois lukien arkipyhäpäivät.
- Erytishoitorahaa voidaan myöntää molemmille vanhemmille sairaalahoidon ajalta, jos hoitavan lääkärin mukaan molempien vanhempien osallistuminen on tarpeen. Myös kuntoutuksen aikana erityishoitorahaa voidaan maksaa molemmille vanhemmille samalta ajalta.
- Erytishoitorahapäivät ovat lapsikohtaisia ja molempien vanhempien saamat erityishoitorahapäivät lasketaan yhteen.
- Erytishoitorahaa maksetaan saman sairauden poliklinikka- tai sairaalahoidosta tai kuntoutuksesta enintään 60 arkipäivän ajan.
- Kotihoidon ajalta erityishoitorahaa maksetaan 60 arkipäivää. Erityisestä hoidollisesta syystä erityishoitorahaa voidaan maksaa kotihoitoon enintään 30 lisäarkipäivää.
- Enimmäisaikojen ylittävältä osalta erityishoitorahaa voi saada vain painavista lääketieteellisistä syistä, jos lapsen vaikeaan sairauteen liittyvän hoidon toteuttaminen tai sairauden odottamaton paheneminen edellyttää edelleen vanhemman jatkuvaa läsnäoloa.
- Myöntäminen edellyttää, että hoito jatkoineen kestää yli 6 tuntia tai muutoin estää hoitoon osallistuvaa hakijaa tekemästä kokopäiväisesti työtään.
- Erytishoitorahaa haetaan lomakkeella SV 89, jonka liitteinä tulee olla lääkärintodistus D, jossa on perustelut erityishoitorahan myöntämiselle. Erytishoitorahaa voi hakea joko verkossa tai paperisella hakulomakkeella.
- Liitteinä tulee olla myös todistus osallistumisesta kuntoutukseen tai sopeutumisvalmennukseen, mikäli lapsi on sellaiselle osallistunut sekä palkattomuustodistus työnantajalta.
- Takautuva hakuaika on 4 kuukautta lapsen hoidon alkamisesta.

Erityishoitorahan vaihtoehtona voi vanhemmalla olla oikeus kuntoutusrahaan. Tämä hyvä huomioida erityisesti silloin, kun erityishoitorahan suorituspäiviä kertyy runsaasti.

2.5 Alle 16-vuotiaan vammaistuki

Lapsi [voi saada vammaistukea](#), jos hän vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee säännöllistä hoitoa, huolenpitoa ja kuntoutusta. Hoidon ja huolenpidon tarpeen tulee olla tavanomaista suurempaa ja kestää vähintään 6 kuukautta. Alle 16-vuotiaan vammaistuki myönnetään yleensä määräajaksi, jonka päätyttyä siihen voi hakea jatkoa. Tavanomaista suurempi hoidon ja huolenpidon tarve voi aiheutua esimerkiksi

- lapsen kuljettamisesta kuntoutukseen
- lasta on sairauden tai vamman vuoksi autettava päivittäisissä toiminnoissa ja koulutehtävissä
- lasta on valvottava ikäisiään enemmän.

Tukea haetaan Kelan lomakkeella EV 258, jonka liitteenä tulee olla lääkärinlausunto C (ei puolta vuotta vanhempi). Tukea ei voi hakea verkossa, vaan hakemus ja liitteet tulee lähettää postitse Kelan Pohjoiseen vakuutuspiiriin: Kela, PL 10, 00056 KELA.

- Takautuva hakuaika on enintään 6 kuukautta.
- Tuki on verotonta etuutta, jonka myöntämiseen perheen muut tulot, varallisuus tai etuisuudet eivät vaikuta.
- Pitkäaikainen julkinen laitoshoido ei keskeytä vammaistuen maksamista.
- Tuen suuruus on porrastettu kolmeen tasoon. Tuen määrät ovat: perusvammaistuki 102,85 €/kk, korotettu vammaistuki 240 €/kk ja ylin vammaistuki 465,38 €/kk.

Lisätietoja lomakkeen täyttämiseen ja vinkkejä vanhemmille kuinka kuvata arjen tilanteita ja niissä tarvittavaa apua, ohjausta ja valvontaa saat tarvittaessa osaston / poliklinikan sosiaalityöntekijältä tai esim. osoitteesta <https://perheenpalvelupolku.fi/2022/03/29/kelan-palvelut-2/>

2.6 EU:n vammaiskortti

Vammaiskortti on vapaaehtoinen ja maksullinen kortti (10€), joka toimii vammaisten henkilöiden kommunikoinnin ja osallistumisen apuvälineenä Suomessa ja muissa EU-maissa. Vammaiskortilla vammaisen henkilö voi vaivattomasti osoittaa vammaisuutensa tai mahdollisen avustajan tarpeensa esimerkiksi julkisissa kulkuneuvoissa sekä liikunta- ja kulttuuritapahtumissa. Lisätietoa <https://vammaiskortti.fi/> (mm. oman alueesi käyttökohteet) ja <https://www.kela.fi/vammaiskortti>

2.7 Lastenhoidon tuet

Kun vanhempainrahan maksaminen päättyy, lapsi on noin 9 kuukauden ikäinen. Lapsen hoidon voi järjestää vanhempainvapaan jälkeen eri tavoin. Lapsi voi mennä kunnalliseen tai yksityiseen päivähoitoon tai lasta voidaan hoitaa kotona. Työssä olevalla vanhemmalla on oikeus hoitovapaaseen ja oikeus perustuu työsopimuslakiin. Hoitovapaan myöntää työnantaja, joten vapaasta sovitaan työnantajan kanssa. Vapaasta ilmoitetaan työnantajalle viimeistään 2 kuukautta ennen sen alkamista. Hoitovapaan voi pitää yhdessä tai kahdessa osassa (jokaista lasta kohti) ja vapaan tulee kestää vähintään kuukausi kerrallaan. Hoitovapaata voi pitää useammassakin jaksossa, jos siihen saa työnantajan luvan. Molemmat vanhemmat eivät voi olla hoitovapaalla yhtä aikaa, mutta osittaisen hoitovapaan voi jakaa molemmille. Tietoa hoitovapaasta voi saada myös työehtosopimuksesta.

Kelan maksamia lastenhoidon tukia ovat

- kotihoidon tuki
- yksityisen hoidon tuki
- joustava hoitoraha
- osittainen hoitoraha.

Lastenhoidon tukia ei makseta kuukautta lyhyemmältä ajalta. Tukijakson ei tarvitse alkaa kalenterikuukauden alusta. Tarkemmat tiedot lastenhoidon tuista (edellytykset, määrä ja maksaminen) saat Kela.fi-sivustolta.

2.7.1 Kotihoidon tuki

Kotihoidon tukeen on oikeus, jos alle 3-vuotiasta lasta hoidetaan kotona. Hoitaja voi olla lapsen vanhempi tai muu huoltaja, vanhemman tai huoltajan kanssa asuva avo- tai aviopuoliso tai lapsesta huolehtiva muu henkilö tai palkattu hoitaja.

- Alle 3-vuotiaan kotona hoidettavan lapsen muista alle kouluikäisistä sisaruksista voidaan myös maksaa kotihoidon tukea. Etuuden maksaminen päättyy viimeistään, kun perheen nuorin lapsi täyttää 3 vuotta.
- Kotihoidon tukea ei voi saada lapsesta, jolla on kunnallinen päivähoitopaikka.

Kotihoidon tukeen kuuluu

- hoitoraha, johon eivät vaikuta perheen tulot
- hoitolisä, johon vaikuttavat perheen koko ja yhteenlasketut tulot
- mahdollinen kuntalisä kotikunnasta riippuen.

Muut etuudet voivat vaikuttaa kotihoidon tukeen. Kotihoidontuki on veronalaista tuloa.

2.7.2 Yksityisen hoidon tuki

Yksityisen hoidon tukea voi saada, jos alle kouluikäistä lasta hoitaa palkattu hoitaja tai yksityinen varhaiskasvatuksen tuottaja. Lasten yksityisen hoidon tukeen kuuluu

- hoitoraha, johon vaikuttaa lapsen varhaiskasvatusoikeus
- hoitolisä, johon vaikuttavat perheen tulot
- mahdollinen kuntalisä kotikunnasta riippuen.

Yksityisen hoidon tukea voi hakea toinen lapsen vanhemmista tai muu huoltaja. Tuki maksetaan kuitenkin aina suoraan yksityiselle hoitajalle tai varhaiskasvatuksen tuottajalle.

- Yksityisen hoidon tuki on verotettavaa tuloa varhaiskasvatuksen tuottajalle, mutta ei tukea hakevalle perheelle.

2.7.3 Joustava hoitoraha

Joustavaa hoitorahaa voi saada, kun vanhempi tai huoltaja tekee töitä enintään 30 tuntia viikossa tai enintään 80% kokoaikaisesta työajasta ja hoitaa lopun aikaa alle 3-vuotiasta lastaan. Vanhempi sopii työnantajansa kanssa työajasta. Enintään 30 tunnin/80% keskimääräinen viikoittainen työaika voi jatkua myös sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt 3 vuotta, mutta joustavaa hoitorahaa ei makseta enää.

2.7.4 Osittainen hoitoraha

Osittaista hoitorahaa voi saada, kun tekee töitä enintään 30 tuntia viikossa lapsen hoidon vuoksi. Osittaista hoitorahaa maksetaan 1. ja 2. luokalla olevasta lapsesta ja vain yhdestä lapsesta kerrallaan, vaikka perheessä olisi useampi tukeen oikeutettu lapsi. Jos lapsi kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin eli käy koulua normaalia pidempään, Kela maksaa osittaista hoitorahaa jo esikoulun ajalta ja kunnes lapsen 3.lukuvuosi peruskoulussa päättyy.

2.8 Lapsen asuessa toisen vanhemman luona

Yksinhuoltajuus voi vaikuttaa myös muihin kuin seuraavaksi mainittuihin Kelan myöntämiin etuuksiin, kuten asumistukeen. Lisätietoja: www.kela.fi/yhden-vanhemman-perhe

2.8.1 Yksinhuoltajakorotus lapsilisään

- Lapsilisään voi hakea yksinhuoltajakorotuksen, jos ei ole avio- tai avoliitossa tai on muuttanut puolisoista erilleen yhteiselämän lopettamiseksi.
- Korotus voidaan myöntää seuraavan kuukauden alusta muutosta.
- Korotuksen saa, vaikka vanhemmilla olisi yhteishuoltajuus.
- Yksinhuoltajakorotus on 68,30 €/kk jokaisesta lapsesta, josta saa lapsilisää.

2.8.2 Elatustuki

Jos vanhemmat eroavat, on lapsella oikeus saada elatusapua elatusvelvolliselta, joka ei asu lapsen kanssa. Vanhemmat sopivat erotilanteessa elatusavusta kunnan sosiaalihuollon vahvistamalla sopimuksella, jonka tekee yleensä lastenvalvoja. Jos vanhemmat eivät pääse sopuun elatusavusta, tuomioistuim vahvistaa elatusavun määrän. Vanhemmat voivat sopia elatusavusta keskenään vapaamuotoisesti, mutta Kelan elatustuen saaminen edellyttää kuitenkin tuomioistuimen tai sosiaalihuollon vahvistamaa sopimusta. Kela voi maksaa elatustukea, jos elatusapu jää liian pieneksi tai elatusvelvollinen ei pysty maksamaan sitä taloudellisen tilanteensa vuoksi. Elatustuki maksetaan lapsen vanhemmalle tai muulle henkilölle, jonka hoidossa lapsi on.

- Elatustukea voidaan maksaa myös, jos elatusvelvollista vanhempaa ei ole (esim. ilman kumppania adoptoitu tai lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella tai lapsen isyyttä ei ole vahvistettu).
- Elatustukea ei makseta, jos elatusvelvollinen on kuollut.
- Elatustukea ei myöskään makseta, jos lapsi voi tuloillaan elättää itsensä.
- Elatustukea haetaan Kelan lomakkeella LU 1.
- Takautuva hakuaika on 3 kuukautta.
- Elatustuen määrä ja kesto:
 - o maksetaan joko täysimääräisenä 186,97 €/kk tai vähennettynä
 - o elatustuki on verotonta tuloa
 - o elatustukea maksetaan enintään siihen saakka, kunnes lapsi täyttää 18 vuotta

2.8.3 Perhe-eläke

Kela tukee perheitä lähiomaisen kuoltua maksamalla perheenjäsenille [perhe-eläkettä](#). Kelan perhe-eläkkeeseen kuuluvat leskeneläke ja lapseneläke. Lapsi ja alle 65-vuotias leski voivat saada perhe-eläkettä samaan aikaan sekä Kelasta että työeläkkeitä hoitavista eläkelaitoksista. Leski ja lapsi voivat saada perhe- tai huoltoeläkettä myös tapaturma-, liikenne-, sotilastapaturma-, sotilasvamman- ja potilasvahinkovakuutuksesta. Jos näiden vakuutuslaitosten perhe-eläke antaa riittävän toimeentulon, Kela ei maksa perhe-eläkkeen täydennysmäärää. Jos huoltaja on asunut tai työskennellyt ulkomailla, lapsella voi olla oikeus perhe-eläkkeeseen myös niistä maista. Kaikkia perhe-eläkkeitä voi hakea Kelan kautta.

- Leskeneläke:
 - o Kelan leskeneläkkeen saamisen edellytyksenä on, että on ollut puolison kanssa avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa.
 - o Kelan leskeneläke koostuu alkueläkkeestä ja mahdollisesta jatkoeläkkeestä.
 - o Leskeneläke on veronalaista tuloa.

2.8.4 Lapseneläke

- Lapseneläke on eläke, jota maksetaan alle 18-vuotiaalle lapselle, jos hänen äitinsä, isänsä tai muu huoltajansa (esim. kasvatusäiti tai -isä) kuolee.
- Lapseneläke on osa perhe-eläkettä. Suomessa on kaksi perhe-eläkejärjestelmää: kansaneläkelain ja työeläkelakien mukaiset perhe-eläkkeet, jotka täydentävät toisiaan.
- Kela maksaa lapseneläkkeen perusmäärää ja täydennysmäärää alle 18-vuotiaalle ja se on verotettavaa tuloa.

- Jos nuori opiskelee, Kela jatkaa perusmäärän maksamista, kunnes nuori täyttää 21 vuotta. Sitä kutsutaan myös koululaiseläkkeeksi.
- Työeläkelaitokset maksavat lapseneläkettä alle 18-vuotiaalle. Eläke perustuu työ- ja yrittäjäeläkkeeseen, jonka huoltaja ehti eläessään ansaita.
- Mikäli Kela maksaa alle 18-vuotiaalle tai alle 21-vuotiaalle työkyvyttömyyseläkettä tai sitä vastavaa eläkettä ulkomailta, samanaikaisesti ei voi saada lapseneläkettä.

3 Sosiaali- ja perhepalvelut

Hyvinvointialueilla on olemassa sosiaalipalvelutahoja, joihin voi ottaa yhteyttä, jos on huolissaan esimerkiksi lapsesta tai nuoresta, perheen tai parisuhteen vaikeuksista tai huoltajuusasioista. Näitä tahoja ovat muun muassa:

- perheoikeudelliset palvelut/lastenvalvoja
- perheneuvonta
- perhepalvelut
- perhe/aikuissosiaalityö ja lastensuojelu.

Edellä mainituissa asioissa voi olla yhteydessä myös terveyspalveluihin, joita ovat esimerkiksi:

- äitiys- tai lastenneuvolat
- kouluterveydenhuolto sekä
- lasten- ja nuorisopsykiatriset palvelut (erikoissairaanhoidon tarvitaan lääkärin tekemä lähete).

Lisäksi apua ja tukea voi kysyä päiväkodilta. Opetustoimen alla toimii koulujen oppilashuolto, johon voi olla tarvittaessa yhteydessä. Seurakunnat ja erilaiset järjestöt tarjoavat myös tukea ja palveluja perheille. Lastensuojelulain mukaan lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten pitää tukea vanhempia ja huoltajia kasvatustehtävässään ja viranomaisten tulee myös tarjota perheelle tarpeellista apua riittävän varhain. Ennaltaehkäisevillä palveluilla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Sosiaaliturvan ja -palvelujen tavoitteena on edistää ja ylläpitää lasten, nuorten ja perheiden toimintakykyä, sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta.

Jokaisella asukkaalla on oikeus saada maksuttomia sosiaalipalveluja, mikäli edellytykset niille täyttyvät. Lastensuojelun asiakkuus ei ole edellytyksenä tuen saamiselle, vaan palveluita voi saada myös sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina, joihin hakeutumista koskevaa neuvontaa saa mm. hyvinvointialueen sosiaalityöntekijältä. Palveluita myönnetään palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Sosiaalihuoltoa toteuttaessa on [lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista \(812/2000, 7 §\)](#) mukaan laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, ellei kyseessä ole tilapäinen neuvonta tai suunnitelman tekeminen on ilmeisen tarpeetonta.

Sosiaaliasiamies auttaa ja neuvoo sosiaalihuollon asiakkaan asemaan ja oikeuksiin liittyvissä asioissa sekä tarvittaessa auttaa muistutuksen tekemisessä. Jokaisella alueella on sosiaaliasiamies, jonka puoleen asiakkaat voivat kääntyä. Yhteystiedot löytyvät osoitteesta <https://pohde.fi/palvelut/potilas-ja-sosiaaliasiamies/>

Seuraavassa on esitelty sosiaali- ja perhepalveluita, jonka tietolähteenä on käytetty Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen (www.thl.fi), Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen, Kelan (www.kela.fi) ja Finlexin (www.finlex.fi) Internet-sivuja sekä järjestöjen sosiaaliturvaopasta (www.sosiaaliturvaopas.fi), joista voi tarvittaessa hakea myös lisää tietoa.

3.1 Sosiaalitoimen perhepalvelut

3.1.1 Lapsiperheiden kotipalvelu

[Lapsiperheiden kotipalvelun](#) tavoitteena on tukea perhettä arjessa selviytymisessä, vanhemmuudessa ja vahvistaa perheen omia voimavaroja. Tämä tapahtuu opastamalla perhettä lasten ja kodinhoidossa

sekä vahvistamalla arjen taitoja. Kotipalvelu toteutetaan aina yhteistyössä perheen kanssa ja palvelua on mahdollista saada ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Lapsiperheellä on oikeus saada lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi tätä palvelua, jos perheessä on tarvetta tilapäiseen tukeen arjessa selviytymiseksi, kun syinä ovat esimerkiksi: sairaus, synnytys, vamma tai muu vastaavanlainen toimintakykyä alentava syy tai erityinen perhe- tai elämäntilanne.

- Kotipalvelu on organisoitu alueella eri tavoin; ota yhteyttä oman alueesi sosiaalitoimeen.
- Kotipalvelusta peritään maksua sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisesti. Kuukausimaksuun vaikuttavat palvelun laatu, määrä, perheen koko sekä maksukyky.
 - Pohteen alueella uudet asiakasperheet voivat saada maksutta kahden viikon mittaisen, yhteensä enintään 15 tuntia kestävä kotipalvelun jakson kerran vuodessa. Säännöllisestä lapsiperheiden kotipalvelusta peritään asiakasmaksulain mukainen tulosidonnainen asiakasmaksu. Tilapäisestä lapsiperheiden palvelusta peritään tasasuuruinen asiakasmaksu 12,20 euroa tunnilta enintään kolmelta tunnilta vuorokaudessa. Maksuja voidaan alentaa tai jättää perimättä soveltamisohjeen mukaisesti.

3.1.2 Perhetyö

Kokonaisvaltaisen, suunnitelmallisen ja pitkäjänteisen [perhetyön](#) tarkoituksena on perheen voimavarojen vahvistaminen ja vuorovaikutuksen parantaminen.

- Perhetyön avulla tuetaan erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten terveyttä ja kehitystä. Perhetyö on maksutonta.
- Perhetyö kuuluu peruspalveluihin ja sen avulla voi saada ehkäisevää varhaista tukea.
- Parhaimmillaan perhetyö estää perhetilanteen kriisiytymisen ja ongelmien kasautumisen, eli toimii ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna.
- Perhetyön palvelujen piiriin voi hakeutua oma-aloitteisesti, jolloin palvelun saamiseksi tehdään palveluntarpeen arviointi.

Perhetyön tarkoituksena on

- tukea vanhemmuutta ja perheen vuorovaikutustaitoja sekä perheen sosiaalista verkostoa
- ohjata lasten hoidossa ja kasvatuksessa sekä kodin arjen ja arkirutiinien hallinnassa
- vahvistaa perheen toimintakykyä
- ehkäistä syrjäytymistä sekä ongelmien syntymistä.

Sosiaalipalveluna saatavan perhetyön lisäksi perhetyötä voi saada neuvolan tai varhaiskasvatuksen järjestämänä perhetyönä ja tehostettuna perhetyönä (lastensuojelun avohuollon tukitoimi).

3.1.3 Kasvatus- ja perheneuvonta

[Kasvatus- ja perheneuvonnalla](#) tarkoitetaan asiantuntija-avun antamista kasvatus- ja perheasioissa sekä lapsen myönteistä kehitystä edistävää sosiaalista, psykologista ja lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa. Hyvinvointialueella on velvollisuus järjestää maksutonta kasvatus- ja perheneuvontaa asukkailleen.

Kasvatus- ja perheneuvontaan sisältyy lasten kasvuun ja kehitykseen, perhe-elämään, ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin taitoihin liittyvää arviointia, ohjausta, asiantuntijaneuvontaa ja muuta tukea.

Kasvatus- ja perheneuvontaan voi ottaa yhteyttä, kun kyseessä on esimerkiksi:

- ikäkausikriisi tai huoli lapsen käyttäytymisestä tai kehityksestä
- lapsen tai nuoren kognitiiviseen kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä asioista
- lapsen tai nuoren alavireisyydestä tai masentuneisuudesta
- lapsen tai nuoren vaikeuksista päiväkodissa, koulussa tai kavereiden kanssa
- perheen kehitysvaiheisiin ja elämäntilanteisiin liittyvistä kriiseistä tai muusta haasteellisesta perhetilanteesta

- parisuhdeasioista tai vanhemmuuden haasteista
- avioeron jälkeisistä pulmista
- varhaisen vuorovaikutuksen haasteista.

Kasvatus- ja perheneuvonnan työmuotoja voivat olla esimerkiksi:

- neuvonta (lapsille, nuorille, vanhemmille, pariskunnille)
- tutkimukset (lapsen, nuoren tai perheen, esim. lapsen kehitystaso-, kouluvalmius- tai oppimisvaikeustutkimukset)
- lapsen tai nuoren tai vanhemmuuden ja parisuhteen tukikäynnit tai perheasioiden sovittelu
- yhteistyön tekeminen muiden viranomaisten kanssa tarvittaessa (esim. koulu-, terveys- ja sosiaali-toimi).

3.1.4 Perheasioiden sovittelu

Perheasioiden sovittelu tarkoituksena on antaa maksutonta apua ja tukea silloin, kun perheessä esiintyy ristiriitoja. Sovittelu on tarkoitettu lapsiperheille, joissa

- vanhemmat miettivät eron mahdollisuutta
- perheille, joissa vanhemmat ovat jo eronneet ja perhe pyrkii sopeutumaan uuteen elämäntilanteeseen.

Osoitteesta <https://pohde.fi/palvelut/perheasioiden-sovittelu/> löydät oman alueesi perheasioiden sovittelun yhteystiedot.

Myös Oulun seurakuntayhtymän perheasiain neuvottelukeskus tarjoaa perheasioiden sovittelua (kirkon jäsenyys ei ole edellytys).

- Perheasiain neuvottelukeskus: Isokatu 17, 3. kerros, 90100 Oulu.
- Perheneuvonnan asiakkaaksi hakeudutaan puhelimitse puhelinpäivystysaikoina arkisin klo 9–11 sekä ma-ke klo 12–14, p. 044 3161 557.

3.1.5 Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta

Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonnan tarkoitus on, että tapaamisoikeus toteutuu lapsen edun mukaisesti. Palvelu on asiakkaalle maksutonta.

Tapaamisten valvonta toteutuu lastenvalvojan vahvistamalla sopimuksella tai käräjäoikeuden päätöksellä. Kyseessä voi olla valvottu vaihto, tuettu tapaaminen tai valvottu tapaaminen.

3.1.6 Tukihenkilöt ja -perheet

Erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tai perheelle voidaan järjestää tukihenkilö- tai perhe turvaamaan lapsen terveyttä ja kehitystä, eikä palvelun saaminen vaadi välttämättä lastensuojelun asiakkuutta. Palvelu on asiakkaalle maksutonta.

- Tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa voidaan organisoida hyvinvointialueella tai käyttää esimerkiksi kolmannen sektorin tuottamia palveluja.
- Tukihenkilöt ja -perheet ovat koulutettuja tehtäväänsä sekä vaitiolovelvollisia.
- Tukihenkilötoiminnassa tuettava ja tukihenkilö tapaavat lapsen omassa elinympäristössä yhteisen tekemisen tai harrastuksen merkeissä noin parin tunnin ajan, yleensä viikon tai kahden välein.
- Tukiperhetoiminnassa tuettava lapsi osallistuu tukiperheen arkeen ja yöpyy tukiperheen luona esimerkiksi yhden viikonlopun kuukaudessa.

Kun lapselle järjestetään tukitoimena tukihenkilö tai tukiperhe, kirjataan se sosiaalihuollon asiakassuunnitelmaan, tehdään sopimus ja suunnitelma tukisuhteen tavoitteista, tiiviyydestä ja kestosta. Suunnitelma laaditaan yhdessä asiakkaan ja tukihenkilön tai -perheen kanssa ja se tarkistetaan sovi-
tuin määräajoin.

3.1.7 Vertaisryhmätoiminta

Tietoa vertaisryhmistä voi saada esimerkiksi sosiaalitoimesta, perhepalveluista, neuvolasta tai eri järjestöjen kautta. Vertaisryhmätoimintaan osallistuvien on mahdollista käsitellä ongelmiaan yhdessä toisten samanlaisessa tilanteessa olevien kanssa ja siten vahvistaa voimavarojaan ja saada sosiaalista tukea.

3.1.8 Lomanviettopalvelut ja tuki lomanvieton järjestämiseen

[Lomanviettopalveluja ja tukea lomanvieton järjestämiseen](#) annetaan perhetilanteen, pitkäaikaisen sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella. Palvelut voivat olla maksullisia.

- Leireille voidaan ohjata lapsiperheitä esimerkiksi neuvolasta tai sosiaalihuollon palveluista.
- Lomanviettopalvelut voivat olla koko perheelle tai pelkästään perheen lapsille tai nuorille tarkoitettua toimintaa.
- Kunta voi järjestää lomanviettopalveluita itse tai yhteistyössä esim. jonkun järjestön tai seurakunnan kanssa.
- Monissa kunnissa myös esim. nuorisotoimella, seurakunnalla tai partiolla on omaa leiritoimintaa.

Useilla järjestöillä on erilaista loma-, leiri- ja kesäkotitoimintaa, kuten [Pelastakaa Lapset ry:](#)llä ja [Parasta Lapsille ry:](#)llä. Muun muassa ammattijärjestöjen ja perheliittojen (esim. Pienperheyhdistys, Monimuotoisten perheiden jäsenjärjestöt) kautta voi hakea tuetuille lomille. Tuettuja lomia työttömille, yksinhuoltajille ja vähävaraisille perheille järjestää mm. STEA:n tuella [Solaris-lomat ry](#), [Maaseudun terveys- ja lomahuolto ry](#), [Hyvinvointilomat ry](#) ja [Naiset yhdessä ry](#) (Nasy) ja Svenska Semesterförbundet rf.

3.2 Lastensuojelun palvelut

Mikäli sosiaalihuollon perhepalveluiden tuki ei ole riittävää, voi apua saada myös lastensuojelun kautta.

- Lastensuojelun asiakkuus edellyttää lastensuojelutarpeen selvitystä.
- Lastensuojelun asiakkuuteen voi hakea itse tai yhteistyötahon ohjaamana perheelle tehtävän palvelutarpeen arvion kautta.
- Tietyillä viranomaisilla ja toimessa olevilla on lastensuojelulain määrittämä velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, mikäli edellytykset siihen täyttyvät.
- Lastensuojelun palveluissa ensisijaisia ovat avohuollon tukitoimet, sisältäen erilaisia kotiin annettavia palveluita, tarvittaessa lapselle voidaan järjestää myös avohuollon tukitoimena sijoitus kodin ulkopuolelle. Sijaishuoltoa voidaan akuutissa tilanteessa järjestää kiireellisenä sijoituksena. Jos avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä, sopivia tai mahdollisia, voidaan tuki järjestää huostaanottona. Jos sijoitus kestää yli 6 kk, lapsella on oikeus jälkihuoltoon.

Lastensuojeluasiakkaille/perheille tehdään sosiaalitoimessa asiakassuunnitelma, jonka mukaisesti voidaan järjestää erilaisia avohuollon tukitoimia sekä palveluita sekä lisäksi esimerkiksi:

- tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen
- lapsen taloudellinen ja muu tukeminen mm. koulunkäynnissä, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä
- lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja
- muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia.

Lastensuojeluilmoitukset Pohteen alueen lapsista tehdään osoitteessa <https://pohjois-pohjanmaanhyvinvointialue.fi/asiointikanava/lastensuojeluilmoitus/> Pohteen sivuilla voi tehdä myös yhteydenottopyynnön sosiaalipalveluihin oman perheensä tuen tarpeen arvioimiseksi. Akuuteissa tilanteissa tulee ottaa yhteys sosiaalipäivystykseen 044 703 6235 tai hätäkeskukseen 112.

3.3 Asumispalvelut

Erityisestä syystä asumisessa tai asumisensa järjestämisessä apua tai tukea tarvitsevalle voidaan järjestää asumispalveluja.

- Maksun määräytyminen riippuu asumisen muodosta ja palveluiden määrästä.
- Asumispalvelujen avulla järjestetty asuminen voi olla muodoltaan tilapäistä, tuettua, palveluasumista tai tehostettua palveluasumista.
- Asumispalveluihin liittyvissä asioissa otetaan yhteys oman alueen sosiaalitoimeen.

3.4 Toimeentulotuki

Toimeentulotuen tarkoituksena on turvata viimesijainen elanto, mikäli tulot ja varat eivät riitä kattamaan välttämättömiä jokapäiväisiä menoja. Tuki kattaa esimerkiksi ravinto- ja vaatemenoja ja terveydenhoitomenoja sekä asumisesta syntyviä kohtuullisia kustannuksia. Toimeentulotukea voi hakea, jos ansiotulot ja ensisijaiset etuudet (esim. työttömyysturva, asumistuki) eivät riitä kattamaan elämisen menoja.

Toimeentulotuessa on kolme osaa:

- perustoimeentulotuki
 - o Kela vastaa perustoimeentulotuesta
 - o oikeus tukeen ratkaistaan tekemällä laskelma tuloista ja hyväksyttävistä menoista
 - o haetaan Kelasta paperilomakkeella tai verkossa, jonka yhteydessä tulee toimittaa kaikki sen käsittelemiseksi tarvittavat liitteet (mm. tositteet hakijan tuloista ja menoista). Kelan internet-sivuilla on käytössä myös toimeentulotukilaskuri, jonka avulla hakija voi arvioida toimeentulotuen mahdollisuutta.
 - o Kela antaa päätöksen perustoimeentulotuesta 7 arkipäivän kuluessa hakemuksen saapumisesta, jos hakemuksessa on kaikki tarvittavat tiedot.
 - o hakemuslomakkeita ja lisätietoa liitteistä sekä hakemisesta Kelasta:
www.kela.fi/toimeentulotuki
- täydentävä toimentulotuki, sosiaalitoimi voi myöntää harkinnanvaraisesti
- ehkäisevä toimeentulotuki, sosiaalitoimi voi myöntää harkinnanvaraisesti

3.5 Erityisryhmien palveluohjaus

- Vaikeavammaisten palvelut myönnetään vammaispalvelulain perusteella ja ne kuuluvat erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin.
- Palveluja ovat kuljetus- ja saattopalvelut, palveluasuminen, henkilökohtainen apu, vaikeavammaisten päivätoiminta, asunnon muutostyöt, asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet sekä erityishuolto.
- Vammaispalvelulain mukaisia palveluja haetaan alueen sosiaalitoimelta, jolloin asiakkaalle tehdään henkilökohtainen palvelutarpeen arviointi ja laaditaan palvelusuunnitelma kotikäynnin yhteydessä.
- Määrärahasidonnaisia palveluja ja taloudellisia tukitoimia ovat päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet, sopeutumisvalmennus, tuki ylimääräisiin erityisravintokustannuksiin ja tuki ylimääräisiin vaatekustannuksiin.
- Vammaispalveluja myönnettäessä ei huomioida hakijan tuloja ja varallisuutta, vaan lähtökohtana on aina vamman tai pitkäaikaisen sairauden aiheuttama haitta.

Osoitteesta <https://pohde.fi/palvelut/vammaispalvelut/> löydät alueesi vammaispalvelujen yhteystiedot.

3.6 Omaishoidon tuki

Omaishoidon tuki on palkkio, jota voidaan maksaa pitkäaikaissairasta, ikääntynyttä tai vammaista henkilöä hoitavalle omaiselle, jolloin kunta järjestää tarvittavan hoidon tekemällä siitä sopimuksen omaisen tai muun läheisen henkilön kanssa.

Omaishoidontuki:

- tarkoitetaan kokonaisuutta, johon kuuluvat hoidettavalle annettavat palvelut sekä omaishoitajalle maksettava hoitopalkkio, vapaat ja omaishoitoa tukevat palvelut
- haetaan hyvinvointialueelta siihen tarkoitettulla [hakemuksella](#), jonka liitteeksi tarvitaan lääkärinlausunto. Alueesi sosiaalitoimesta saat tarkempaa tietoa tuen hakemisesta
- myöntämisperusteet voivat vaihdella
- hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella
- hoitopalkkio on veronalaista tuloa, josta suoritetaan ennakonpidätys

Lisätietoja: www.stm.fi/omaishoito, <https://pohde.fi/palvelut/omaishoidon-tuki/>

4 Lasten kuntoutus

Kuntoutuksen tavoitteena on yksilön toimintakyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen. Kuntoutuksella parannetaan kuntoutujan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sekä tuetaan ihmisten itsenäistä selviytymistä ja hyvinvointia sekä arkielämässä että elämänkaaren eri siirtymävaiheissa.

Kuntoutus voidaan jäsentellä kuntoutuksen osa-alueisiin: lääkinällinen eli toimintakykykuntoutus, sosiaalinen, kasvatuksellinen ja ammatillinen kuntoutus. Kuntoutuksen valinnassa huomioidaan kuntoutujan kehitys yksilöllisesti ja toimintakyky kokonaisuudessaan. Lapsen kuntoutuksen lähtökohdat ovat usein erilaiset verrattuna aikuisen kuntoutukseen. Aikuisten kohdalla on usein kyse toimintojen ja asioiden uudelleen oppimisesta, kun taas lapsen kuntoutuksen lähtökohtana on kehityksen tukeminen. Kuntoutus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa. Seuraavassa on käyty läpi lapsen kuntoutukseen liittyviä asioita, joiden tietolähteinä on käytetty Kelan (www.kela.fi), Sosiaali- ja terveysministeriön (www.stm.fi/sotepalvelut/kuntoutus) ja Terveyskylän (www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo) sivuja.

4.1 Kuntoutus- ja palvelusuunnitelma

4.1.1 Kuntoutussuunnitelma terveydenhuollossa

Kuntoutusta varten laaditaan kuntoutussuunnitelma

- kuntoutussuunnitelma laaditaan kuntoutujan, omaisten ja kuntoutukseen osallistuvien ammattilaisten yhteistyönä
- suunnitelmaa tulee seurata ja arvioida määräajoin sekä tarvittaessa muuttaa
- suunnitelma tehdään kirjallisesti ja se kirjataan potilaskertomukseen.

4.1.2 Palvelusuunnitelma sosiaalitoimessa

Palvelusuunnitelma on kunnan sosiaaliviranomaisen ja muiden kuntoutujaa hoitavien tahojen kanssa yhdessä laadittu suunnitelma, johon kirjataan kaikki perheen ja kuntoutujan avun, tuen ja kuntoutuksen tarpeet.

- Sosiaalitoimen palvelusuunnitelma kirjataan asiakassuunnitelmaan.
- Esimerkiksi vammaispalveluissa sosiaalitoimi tekee palvelusuunnitelman, johon määritetään tarvittavat palvelut.
- Kuntoutussuunnitelma nivotaan yhteen asiakkaan mahdollisen palvelusuunnitelman kanssa.

4.2 Lääkinällinen kuntoutus

4.2.1 Hyvinvointialueen järjestämä lääkinällinen kuntoutus

Lääkinällisen kuntoutuksen (eli toimintakykykuntoutuksen) tarkoituksena on auttaa kuntoutujaa ylläpitämään tai parantamaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä.

- Hyvinvointialueen tehtävänä on järjestää lääkinällistä kuntoutusta osana terveydenhuoltoa.
- Kuntoutuksen suunnittelu ja seuranta kuuluvat terveydenhuollon tehtäviin usein myös silloin, kun jokin muu taho vastaa kuntoutuksen järjestämisestä.
- Lasten lääkinällistä kuntoutusta voidaan järjestää perusterveydenhuollon tai erikoissairaanhoidon kautta.

- Terveysasemat, hyvinvointikeskukset tai sairaalat voivat järjestää lääkinällistä kuntoutusta omalla toimintanaan tai ostopalveluna.
- Alle 16-vuotiaan terapiasta vastaa julkinen terveydenhuolto.
- Lääkinällisen kuntoutuksen palveluita ovat esimerkiksi kuntoutustarvetta selvittävät tutkimukset, sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskurssit, erilaiset terapiat, apuvälinepalvelut ja kuntoutusohjaus.

4.2.2 Kela ja lääkinällinen kuntoutus

Tietyissä tilanteissa lääkinällinen kuntoutus on säädetty Kansaneläkelaitoksen (Kela) tehtäväksi sekä tapaturma- ja liikennevakuutuslaitosten vastuulle. Lääkinällinen kuntoutus voi olla lapselle järjestettyä moniammatillista yksilökuntoutusta sekä lapsille ja heidän perheilleen sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskursseja, joita järjestetään yhteistyössä vammaisjärjestöjen ja terveydenhuollon kanssa.

- Sopeutumisvalmennuskursseista löytyy tietoa Kelan ja potilasjärjestöjen Internet-sivuilta.

LAKU-perhekuntoutus on tarkoitettu 5–15-vuotiaille lapsille, joilla on diagnosoitu

- ADHD
- Autismikirjon häiriö tai
- Touretten oireyhtymä

Lisäksi lapsella on

- pitkäkestoisen, monimuotoisen kuntoutuksellisen tuen ja ohjauksen tarve
- häiriöitä, jotka vaikuttavat toimintakykyä heikentävästi arjen ympäristöissä, kuten päiväkodissa, koulussa tai kotona
- mahdollisesti myös samanaikaisia käytös- ja tunne-elämän oireita, jotka liittyvät neuropsykiatriseen häiriöön tai sen oireisiin (esim. impulsiivisuuteen).

Kuntoutukseen osallistuvat lapsen lisäksi hänen päivittäiseen elämään kuuluvat omaiset tai läheiset henkilöt. LAKU-perhekuntoutus on kohdennettu niille asiakkaille, joilla ei ole oikeutta vaativan lääkinällisen kuntoutuksen palveluihin. (lisätietoa: www.kela.fi/laku-perhe-kuntoutus).

4.2.3 Kelan vaativa lääkinällinen kuntoutus

Lapsella voi olla oikeus vaativaan lääkinälliseen kuntoutukseen, jos sairaus ja vamma aiheuttaa huomattavia vaikeuksia arjen toiminnoissa. Kelan vaativa lääkinällinen kuntoutus voidaan järjestää yksilö- ja /tai perheterapiana. Lisäksi sitä järjestetään kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskursseina.

Terapioita ovat esim. fysioterapia, toimintaterapia, fysio- tai toimintaterapiana, puheterapia, musiikiterapia, psykoterapia (sis. perheterapian ja kuvataideterapian). Yleensä terapia järjestetään terapeutin vastaanotolla, mutta se voidaan toteuttaa suunnitelmallisesti myös esim. kuntoutujan kotona, koulussa tai päiväkodissa.

Myöntämisedellytyksinä ovat:

- kuntoutuja on alle 65-vuotias
 - vamman tai sairauden vuoksi huomattavia vaikeuksia selviytyä arjen toiminnoissa ja osallistua niihin
 - kuntoutuksen tarve kestää vähintään vuoden
 - kuntoutus ei liity välittömästi sairaanhoitoon
 - kuntoutuksen tavoitteet eivät ole hoidollisia, vaan tukevat suoriutumista ja osallistumista.
- Jos olet julkisessa laitoshoidossa, sinulla ei ole oikeutta Kelan järjestämään vaativaan lääkinälliseen kuntoutukseen.

Terapiaan voi liittyä omaisen tai läheisen erilliset ohjauskäynnit, joiden edellytyksenä on, että erilliset ohjauskäynnit ovat tarpeen kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Kuntoutussuunnitelmasta tulee ilmetä perusteet, miksi erilliset ohjauskäynnit ovat tarpeen ja näiden käyntien määrä.

Vaativaa lääkinnällistä kuntoutusta varten tarvitaan kuntoutussuunnitelman, jonka kirjoittaa hoitava lääkäri julkisessa terveydenhuollossa. Keskustele lääkärin kanssa kuntoutukseen liittyvistä toiveista ja tavoitteista sekä siitä, miten ne sisällytettäisiin arkipäivän toimintaan.

- Kun haetaan psykoterapiaa, kuntoutussuunnitelmassa pitää olla lastenpsykiatrian, nuorisopsykiatrian, tai psykiatrian erikoislääkärin arvio psykoterapian tarpeesta, soveltuvuudesta ja kuntoutuspalvelusta.

Voit valita palveluntuottajan, joka toteuttaa kuntoutuksen. Palveluntuottajalla tulee olla sopimus Kelan kanssa. Voit etsiä sopivaa palveluntuottajaa Kelan [palveluntuottajahausta](#).

4.2.4 Kelan kuntoutusten hakeminen

Kelan kuntoutuksia haetaan Kelan hakulomakkeilla:

- KU 132 moniammatillinen yksilökuntoutus ja sopeutumisvalmennuskurssit, Laku-kuntoutus
- KU 103 apuvälineet
- KU 104 vaativa lääkinnällinen kuntoutus (puhe-, toiminta-, psyko-, perhe-, musiikkiterapia)
- KU131 neuropsykologinen kuntoutus
- liitteinä on oltava B-lausunto ja kuntoutussuunnitelma.

Lisätietoa hakemisesta: kela.fi/miten-haet-kuntoutukseen

Kela

- korvaa kuntoutukseen tehtyjä matkoja, jos kuntoutus perustuu Kelan tai julkisen terveyden huollon kuntoutuspäätökseen. Korvausta maksetaan omavastuun ylittävältä osalta (ks. luku 2.1)
- maksaa sopeutumisvalmennukseen tai perhekuntoutukseen osallistuvalla kuntoutujan omaiselle tai muulle läheiselle kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa. (Ks. lisää www.kela.fi/kuntoutusraha, www.kela.fi/kuntoutus-taloudellinen-tuki).

4.3 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalisessa kuntoutuksessa selvitetään sinun tuen tarpeesi ja etsitään sinulle sopivat palvelut. Tukea voi saada esimerkiksi arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan sekä vuorovaikutussuhteisiin.

Sosiaalseen kuntoutukseen kuuluvat sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen, kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen, valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan, ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin sekä muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet.

Lisätietoja saat hyvinvointialueesi sosiaalitoimesta.

4.4 Kasvatuksellinen kuntoutus

Kasvatuksellisella kuntoutuksella tarkoitetaan vammaisen tai vajaakuntoisen tai syrjäytymisvaarassa olevan lapsen (tai aikuisen) kasvatusta ja koulutusta, jotka usein edellyttävät erityisjärjestelyjä. Lähtökohtana ovat yksilölliset tuen tarpeet, joihin pyritään vastaamaan erityisillä toimilla, kuten esimerkiksi henkilökohtaisen avustajan tai pienryhmän tarpeen arvioinnilla. Lapsen oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvä tuen tarve on jaettu kolmeen tasoon: yleiseen, tehostettuun tai erityiseen tukeen. Tuen järjestäminen on opetustoimen tehtävänä.

4.5 Kuntoutuksen apuvälineet ja hoitotarvikkeet

Apuvälinepalvelut ovat osa kuntoutusta, joka tulee kuntoutussuunnitelman mukaisesti nivoutua osaksi palveluketjua. Kuntoutukseen liittyviä apuvälineitä voivat olla esim. kommunikoinnin apuvälineet, leikkimisen ja harrastamisen välineet tai tietotekniikan mahdollisuudet. Hoitotarvikejakelun kautta saatavilla on esimerkiksi alle 18-vuotiaille vaippoja sekä kotona toteutettavaan hoitoon tarvittavia erilaisia hoitotarvikkeita.

- Apuvälinepalveluista säädetään usealla eri lailla ja niiden järjestämisestä vastaa usea toimija, eri osa-alueista riippuen.

- Apuvälinepalveluiden järjestäminen kuuluu suurimmalta osalta julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon vastuulle (Terveydenhuoltolaki 29§).
- Apuvälinettä tarvitseva voi olla suoraan yhteydessä terveystieteeseen.
- Erikoissairaanhoidon apuvälinepalveluihin tarvitaan usein lääkärin lähete.
- Hoitotarvikkeita jaetaan ainoastaan hoitavan lääkärin päätöksellä.
 - Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon apuvälinepalvelut on keskitetty Pohde-alueen apuvälineyksikköön. Hoitotarvikejakelusta vastaavat hyvinvointialueen hoitotarvikejakeluyksiköt:
<https://pohde.fi/palvelut/hoitotarvikejakelu/>

5 Muuta hyödyllistä tietoa

5.1 Lastenhoito

5.1.1 Varhaiskasvatus

- Tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta. Vaihtoehtoja ovat päiväkodit, perhepäivähoito ja kerho- ja leikkitoiminta. Kunta huolehtii järjestämisestä. Myös yksityiset toimijat sekä järjestöt ja seurakunnat voivat tarjota varhaiskasvatusta.
- Saatavissa perheiden tarpeen mukaan. Jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen.
- Kokoaikaisen varhaiskasvatuksen sijaan perhe voi valita myös osa-aikaisen varhaiskasvatuksen tai maksuttoman avoimen varhaiskasvatuksen. Varhaiskasvatuksen lisäksi esikouluikäisellä on oikeus maksuttomaan esiopetukseen.
- Varhaiskasvatuksesta peritään kuukausimaksu, joka määräytyy perheen koon, bruttotulojen ja lapselle valitun palvelun laajuuden mukaan.
- Tarvittaessa varhaiskasvatusta järjestetään myös iltaisin, öisin tai viikonloppuisin.
- Paikkaa haetaan omasta kunnasta:
 - o sähköinen hakemus viimeistään neljä kuukautta ennen sen aloittamista
 - o paikan voi saada kahdessa viikossa, jos vanhemmat saavat ennakoimatta työ- tai opiskelupaikan.

Tarkempia ohjeita varhaiskasvatuspalveluista sekä niihin hakemisesta ja perittävistä maksuista saa omasta kunnasta esim. <https://www.ouka.fi/oulu/paivahoito-ja-esiopetus/hakeminen-paivahoitoon>

5.1.2 Esiopetus

Perusopetuslain mukaan lapsen on osallistuttava esiopetukseen viimeistään oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna.

- Lapsen huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan.
- Esiopetus on maksutonta ja lapsi ilmoitetaan esiopetukseen ensisijaisesti sähköisesti.
- Esiopetusta annetaan 4 tuntia päivässä arkipäivisin, jossa noudatetaan pääsääntöisesti koulujen työ- ja loma-aikoja.
- Esiopetusikäisellä lapsella on esiopetuksen lisäksi oikeus tarvittaessa varhaiskasvatukseen. Esiopetuksen lisäksi järjestettävästä varhaiskasvatuksesta perittävä maksu on 60% perheelle määritellystä kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksusta.

5.1.3 Iltapäivätoiminta

Kuntakohtaisesti järjestetään perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa koulupäivinä 1. ja 2. luokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien erityiseen tukeen oikeutetuille oppilaille.

- Iltapäivätoimintapaikan myöntämiseen vaikuttaa, ovatko molemmat huoltajat töissä tai opiskele-massa tai onko hoidon tarpeelle jokin muu erityinen peruste.
- Iltapäivätoiminta on pääsääntöisesti maksullista. Mikäli perhe saa toimeentulotuen perusosaa, sil-le voidaan myöntää maksuvapautus iltapäivätoimintamaksusta. Perhe voi hakea harkinnanvaraista maksuvapautusta, kun perhe on hyvin pienituloinen ja saa esim. asumistukea.

5.1.4 Kerhot

Kunnallisen avoimen varhaiskasvatuksen kerhojen lisäksi useimmat seurakunnat tarjoavat päiväkerho-toimintaa. Toiminnan tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä yhteistyössä vanhempien kanssa. Tarkempaa tietoa seurakuntien tarjoamista palveluista löydät alueesi seurakunnan internetsivuilta.

Myös erilaiset järjestöt tarjoavat toimintaa lapsille ja perheille, esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton perhekahvilatoiminta (www.mll.fi). Lisäksi kunnissa voi toimia erilaisia perhekerhoja tai taaperokerhoja, joita voit tiedustella tarkemmin kuntasi neuvolasta tai varhaiskasvatuksen palveluohjauksesta. Kouluikäisille on tarjolla erilaista toimintaa erityisesti koulujen loma-aikoina.

5.2 Opetustoimen tarjoama tuki psyykkiseen hyvinvointiin ja koulunkäyntiin

- Koululla työskentelevä kuraattori tukee oppilaita ja heidän koulunkäyntiään esim. ihmissuhteisiin tai perheeseen liittyvissä asioissa tai oppilaan omaan kasvuun ja kehitykseen liittyen. Kuraattori keskustelee luottamuksellisesti oppilaan kanssa ja tekee tarpeen mukaan yhteistyötä opettajien, perheen, viranomaisten ja muiden oppilaan elämään vaikuttavien tahojen kanssa. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) perusteella oppilaalla on oikeus keskustella henkilökohtaisesti kuraattorin kanssa viimeistään 7. oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun oppilas on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa oppilaalle järjestetään mahdollisuus keskusteluun samana tai seuraavana työpäivänä. Arvion kiireellisyydestä tekee kuraattori. Oppilaalla on oikeus käyttää oppilas/opiskelijahuollon palveluja myös ilman hänen huoltajansa suostumusta. Kuraattorien yhteystiedot löytyvät koulujen kotisivuilta.
- Koulupsykologi tukee työssään oppilaan hyvinvointia ja tervettä kasvua ja kehitystä, auttaa oppilasta oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä asioissa ja erilaisissa tunne-elämään, kaverisuhteisiin ja perhetilanteisiin liittyvissä asioissa. Koulupsykologi tekee psykologisia arviointoja, konsultoi ja antaa neuvontaa. Koulupsykologi työskentelee yhteistyössä vanhempien, koulun henkilökunnan ja tarvittaessa sosiaali- ja terveystoimen edustajien kanssa. Koulupsykologiin voivat ottaa yhteyttä oppilas itse, huoltaja tai oppilaan ja huoltajan suostumuksella opettaja. Keskustelut ovat luottamuksellisia ja vapaaehtoisia. Psykologin yhteystiedot löytyvät koulujen kotisivuilta.
- Koulunkäynnin tukitoimia koulutoimi järjestää yleisenä, tehostettuna tai erityisenä tukena, lisätietoa koulunkäynnin tukitoimista esim. [Oppimisen ja koulunkäynnin tuki | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

5.3 Päihde- ja mielenterveyspalvelut

Päihde- ja mielenterveyspalvelut ovat avohoitopalveluina maksuttomia, lukuun ottamatta lääkärintodistuksia tai -lausuntoja, joista saatetaan periä maksua.

5.3.1 Päihdetyö

- Tuetaan päihteettömyyttä, vähennetään päihteidenkäytön riskitekijöitä ja vahvistetaan yksilön voimavaroja ja hyvinvointia.
- Palvelut on suunnattu päihteiden ongelmakäyttäjille, heidän omaisilleen ja läheisilleen.
- Palveluja on saatava välittömästi ja oikeus niihin on subjektiivinen.
- Päihteitä käyttävälle odottavalle äidille, syntyvälle lapselle ja perheelle on turvattava riittävät tukitoimet jo raskausaikana.
- Apua voi hakea oman terveysaseman, työterveyshuollon, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon tai neuvolan kautta.
- Lisäksi avohoidollisia palveluja tarjoavat päihdetyöhön erikoistuneet yksiköt sekä avoimet ryhmät.
- Lisätietoa: www.pohde.fi/palvelut/paihdepalvelut ([Päihdepalvelut - Pohde](#))

Tukea ja apua voi hakea myös päihteettömyyttä tukevien kerhojen ja järjestöjen kautta, esim. AA-kerho (lisätietoa <http://www.aa.fi/>) sekä läheisille tarkoitetuista vertaistukipalveluista.

5.3.2 Mielenterveyspalvelut

- Tavoitteena on vahvistaa mielenterveyttä suojaavia tekijöitä sekä poistaa ja vähentää mielenterveyttä vaarantavia tekijöitä.
- Muotoja ovat: ohjaus ja neuvonta, yksilön ja perheen tarpeen mukainen psykososiaalinen tuki, yksilön ja yhteisön tuen yhteensovittaminen äkillisissä, järkyttävissä kriisitilanteissa sekä muut yksilön mielenterveyttä tukevat sosiaalipalvelut.
- Palveluja järjestetään mielenterveystoimistoissa/-neuvoloissa ja terveyskeskuksissa, neuvoloissa, erikoissairaanhoidossa, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa sekä työterveyshuollossa.
- Elämäkriiseihin apua saa myös hyvinvointialueen sosiaalipalveluista.
- Mielenterveyspalveluja tarjoavat myös eri järjestöt, kuten Hyvän Mielen Talo, Mielenvireys ja Mielenterveysseura. Suomen mielenterveysseuran valtakunnallinen kriisipuhelinnumero: 010195202.
- Oulussa on lisäksi kriisikeskus, josta voi hakea apua ja johon voi hakeutua, mikäli on kohdannut odottamattoman, järkyttävän tapahtuman tai on haastavassa elämäntilanteessa. Lisätietoa osoitteesta www.mielenterveysseurat.fi/oulu/ tai arkisin puhelimitse klo 9-14 p. 0443690500.
- Oulun ensi- ja turvakodin ensikodissa on mahdollista saada apua erilaisissa vauvan tai lapsenhoitoon ja vanhemmuuteen liittyvissä ongelmatilanteissa. Turvakoti on tarkoitettu lähisuhteessa väkivaltaa kohdanneille lyhytaikaiseksi turvapaikaksi silloin, kun kotiin jääminen esimerkiksi väkivallan pelon takia on mahdotonta. Päivystävä puhelin 24h/vrk p. 0400 581 606. Käyntiosoite: Kangastie 9, 90500 Oulu.

Päivystystilanteet:

Lastenpsykiatrian palveluja saatetaan tarvita, kun lapsi on vakavasti masentunut, itsetuhoisen, väkivaltainen, vaikeassa kriisitilanteessa tai psykoottinen. Virka-aikana kello 8-16 kiireellistä ja päivystyksellistä hoitoa annetaan ensisijaisesti omassa terveys- tai hyvinvointikeskuksessa. Alle 13-vuotias lapsi tulee saattaa viipymättä päivystykseen, jos lapsella on äkillisiä vakavia mielenterveyden oireita tai itsetuhoista tai tuhoavaa käyttäytymistä.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue ja Kainuun hyvinvointialue:

Kun oma terveyskeskus on kiinni, voit kysyä neuvoja äkillisiin terveysongelmiin puhelimitse. Pohjois-Pohjanmaan päivystysapu p. 116117 on päivystyksellisiin asioihin keskittynyt sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus- ja neuvontapalvelu, johon otetaan yhteyttä ennen päivystykseen hakeutumista. Yhteydenottoihin vastaavat terveydenhuollon ammattilaiset. Palvelusta ohjataan oikeaan hoitopaikkaan tai annetaan ohjeita itsehoitoon. Päivystysapuun saa yhteyden soittamalla maksuttomaan numeroon 116117. Henkeä uhkaavassa hätätilanteessa soita aina hätänumeroon 112.

Lapin hyvinvointialue:

Mielenterveyspäivystys on avoinna ympäri vuorokauden. Et tarvitse lähetettä. Päivystävässä puhelimessa annetaan neuvontaa myös omaisille, sidosryhmille ja viranomaisille. Lapin keskussairaala p. 040 715 8400 ja Länsi-Pohjan keskussairaala p. 040 774 3891. Henkeä uhkaavassa hätätilanteessa soita aina hätänumeroon 112.

5.3.3 Sosiaali- ja kriisipäivystys

Sosiaali- ja kriisipäivystys auttaa kiireellisessä sosiaalisen avun tarpeessa sekä antaa kriisiapua järkyttävissä elämäntilanteissa ympäri vuorokauden. Apua voi hakea asiakas itse, läheinen, ystävä tai viranomainen. Palvelut ovat maksuttomia.

- Pohteen alueen sosiaali- ja kriisipäivystys p. 044 703 6235, sosiaali- ja kriisipäivystykseen saat yhteyden myös soittamalla yleiseen hätänumeroon 112.
- Sosiaali- ja kriisipäivystykseen voit olla yhteydessä esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:
 - Kohtaat tilanteen, joka vaatii kiireellistä sosiaalityön arviota tai toimenpiteitä virka-ajan ulkopuolella.
 - Teet lastensuojeluilmoituksen virka-ajan ulkopuolella.
 - Kohtaat äkillisen vakavan kriisitilanteen.

5.4 Lisätietoa

Elämässä tulee eteen monenlaisia tilanteita ja elämänvaiheita, sekä haasteellisia että ilahduttavia. On olemassa yksilöllisiä keinoja selvitä vaikeista elämäntilanteista, mutta niihin on saatavilla myös tukea ja apua. Seuraavassa on listattu tahoja ja sivustoja, joista voi tarvittaessa etsiä apua ja tukea erilaisiin lasta, vanhempia ja perhettä koskeviin tilanteisiin. Järjestöjä voi kartoittaa lisää Kansalaisyhteiskunnan sivun kautta: www.kansalaisyhteiskunta.fi/jarjestohakemisto .

5.4.1 Sosiaaliturva ja talous

- Kansaneläkelaitos www.kela.fi
esim. [Kela-Kerttu](#) neuvoo lapsiperheitä facebookissa.
- Järjestöjen sosiaaliturvaopas www.sosiaaliturvaopas.fi
- Talous- ja velkaneuvontaa voit saada [Oikeusaputoimiston talous- ja velkaneuvonnasta \(Oikeus.fi\)](#),
- Seurakuntien diakoniatyöstä tai
- Takuu-säätiöltä www.takuu-saatio.fi
- Hyvinvointialueen sosiaalipalveluista

5.4.2 Liikkumisesteisen pysäköintitunnus

Liikkumisesteisen henkilön kuljettamista varten tunnus voidaan myöntää, jos kuljetettavalla on säännöllinen tai usein toistuva kuljetustarve eikä hän selviydy kuljetuksen jälkeen ilman toisen henkilön apua. Tunnus myönnetään kuljetettavalle henkilölle, ei kuljettajalle. Päätöksen siitä, täyttyvätkö myöntämisen edellytykset, tekee lääkäri. Liikkumisesteisen pysäköintitunnus myönnetään, jos myöntämisen edellytykset täyttyvät. Voit hakea palvelussa myös vapautusta ajoneuvoveron perusverosta tunnuksen hakemisen yhteydessä. Lisätietoa ja ohjeet hakemiseen trafi.fi-sivustolta.

5.4.3 Tukea vanhemmuuteen

- Vanhempien akatemioita <https://www.nuortenystavat.fi/vanhempienakatemia>
- Menetelmiä erityislasten vanhemmille <http://hyvinvoivaperhe.fi/>
- Tietoa pitkäaikaissairaiden ja -vammaisten lasten sisaruksille www.erityinensisaruuks.fi
- Palvelupolkumalli tarjoaa tietoa vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten ja nuorten perheille: www.palvelupolkumalli.fi/
- Lapsen sairastuminen ja parisuhde www.terveyskyla.fi/lastentalo/perheille-ja-kasvattajille/lapsen-sairastumisen-vaikutus-perheeseen-ja-parisuhteeseen
- Väestöliitto www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus
- Suomen Vanhempainliitto ry www.vanhempainliitto.fi
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto MLL www.mll.fi
o MLL:n vanhempainnetti www.mll.fi/vanhemmille
- Oulun ev.-lut. srk perheneuvonta www.oulunseurakunnat.fi/perheneuvonta
- Oulun kaupungin palvelu lapsuus.ouka.fi (kaikki perheen asiat samassa paketissa) <https://lapsuus.ouka.fi/>
- Lapsirikas -hanke (Oulu ja Raahen seudun hvky) www.lapsirikas.fi
- Ensi- ja turvakotien liitto www.ensijaturvakotienliitto.fi
- Apua perheväkivaltaan www.nettiturvakoti.fi
- Miessakit ry (Lyömätön linja, Väkivaltaa kokeneet miehet, Isyyden tueksi, Erossa elosta, Vieraasta veljeksi, Masennusoireisten Perheiden Isien Tuki MASI -hanke) www.mieessakit.fi
- Leijonaemot Ry www.leijonaemot.fi
- Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry www.yvpl.fi
- Suomen Uusperheiden Liitto ry www.supli.fi
- Sateenkaariperheiden perhesuhdekeskus www.perhesuhdekeskus.fi
- Suomen Monikkoperheet ry www.suomenmonikkoperheet.fi
- Monikulttuuriset perheet
o Familia ry <http://www.familiary.fi/>

5.4.4 Perhehoitajuus/sijaisvanhemmuus

- Pelastakaa lapset ry www.pela.fi
- Perhehoitoliitto www.perhehoitoliitto.fi
- Pesäpuu ry www.pesapuu.fi

5.4.5 Mielenterveys

- Mielenterveysomaisten keskusliitto FinFami <https://finfami.fi/>
- Masentuneiden yhdistys Mieli Maasta ry www.mielimaastary.fi
- Mielenterveystalo <https://www.mielenterveystalo.fi/pages/default.aspx>
- Lasten mielenterveystalo <https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/pages/default.aspx>
- Nuorten mielenterveystalo <https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret>
- Suomen Mielenterveys ry <https://mieli.fi/fi>

5.4.6 Omaishoitajuus

- Omaishoitajaliitto <https://omaishoitajat.fi/>
- Lasten omaishoitajat ry <https://www.lastenomaishoitajat.fi/>
- Omaishoitajien tukitoiminta/SPR
www.punainenristi.fi/hae-tukea-ja-apua/omaishoitajana-jaksamiseen

5.4.7 Päähteet

- AA - Nimettömät alkoholistit www.aa.fi
- A-klinikkasäätiö www.a-klinikka.fi
- Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry www.ehyt.fi
- Irti huumeista ry www.irtihuumeista.fi
- NA - Nimettömät narkomaanit www.nasuomi.org
- Nuorten ehkäisevän huumetyön yhdistys Youth Against Drugs www.yad.fi
- Sininauhaliitto www.sininauhaliitto.fi
- Esteetön mielenterveys- ja päihdetyö EMPPU www.sininauhaliitto.fi/toimintamme/esteeton-mielenterveys-ja-paihdetyo

5.4.8 Muita

- Adhd-liitto ry www.adhd-liitto.fi
- Eläminen ADHD:n kanssa www.adhd-tietoa.fi
- Autismi- ja Aspergerliitto www.autismiliitto.fi
- Hyvän mielen talo ry www.hyvanmielentalo.fi
- Kehitysvamma liitto www.kehitysvammaliitto.fi
o FASD <https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/fasd/>
- Kehitysvamma-alan tietopankki www.kvtietopankki.fi
- Kehitysvamma-alan verkkopalvelu www.verneri.net
- Kumppanuuskeskus mm. tukea ja ohjausta, järjestötoiminnan keskus
<https://www.ihimiset.fi/jarjestotalo-kumppanuuskeskus/>
- Syömishäiriöliitto SYLI ry www.syomishairioliitto.fi
- Wau ry www.wau-ry.fi liikunnallista ryhmätoimintaa lapsille
- Erilaisten oppijoiden liitto mm. oppimisvaikeuksiin neuvontaa ja vertaistukea www.eoliitto.fi
- Touretten oireyhtymä ja OCD Suomen Tourette- ja OCD -yhdistys www.tourette.fi
- Uniliitto ry www.uniliitto.fi
- Suomen änkytysyhdistys ry www.ankytytys.fi
- Harvinaiset-verkosto www.harvinaiset.fi
- Harvinaiskeskus Norio www.norio-keskus.fi
- Harvinaisten sairauksien ja vammojen potilasyhdistysten kattojärjestö HARSO ry www.harso.fi

- Lapsen kuolema KÄPY Lapsikuolemat ry www.kapy.fi
- Neuropsykologinen mielenterveysyhdistys Nepsy ry www.nepsy.fi
- NV- Neurologiset vammaisjärjestöt www.nv.fi
- Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus Seta www.seta.fi
- Hope ry Oulu www.hopeyhdistys.fi/paikallistoimisto/hope-ry-oulu
- Hope -Yhdessä & Yhteisesti ry www.hopeyhdistys.fi

6 Yhteystiedot

Mikäli tarvitset lisätietoa tai sinulle jäi kysyttävää, voit olla yhteydessä myös lastenpsykiatrian poliklinikan/osaston sosiaalityöntekijään:

Lasten psykiatrian ja lasten somatiikan vastaava sosiaalityöntekijä Anne Luukas p. 040 5536 771 Lastenpsykiatrian poliklinikka		
Salla Laine	p. 040 7485 608	Pienten lasten perheyksikkö 52 ja Lpsyk pkl
Leena Alapukki	p. 040 3510 403	Lastenpsykiatrian osasto 57B
Raili Salmela	p. 040 6379 006	Lastenpsykiatrian osasto 57A ja Lpsyk pkl
Aino Kauppi	p. 040 5093 439	Osasto 50 Lastenpsykiatrian kriisi-, tutkimus- ja hoito-osasto